

© Ministry of Justice of the Czech Republic, www.justice.cz. [Translation already published on the official website of the Ministry of Justice of the Czech Republic.] Permission to re-publish this translation has been granted by the Ministry of Justice of the Czech Republic for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Ministerstvo spravedlnosti České republiky, www.justice.cz. [Překlad již zveřejněný na oficiální webové stránce Ministerstva spravedlnosti České republiky.] Povolení k opětnému zveřejnění tohoto překladu bylo uděleno Ministerstvem spravedlnosti České republiky pouze pro účely zařazení do databáze Soudu HUDOC.

RADA EVROPY
EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
DRUHÁ SEKCE

VĚC MILATOVÁ A OSTATNÍ proti ČESKÉ REPUBLICĚ

(stížnost č. 61811/00)

ROZSUDEK

ŠTRASBURK

21. června 2005

*Tento rozsudek nabude právní moci za podmínek stanovených v článku 44 odst. 2 Úmluvy.
Může být předmětem formálních úprav.
Pořízený překlad rozsudku do češtiny není překladem oficiálním.*

Ve věci Milatová a ostatní proti České republice,

Evropský soud pro lidská práva (druhá sekce), zasedající v senátu ve složení

pánové J.-P. COSTA, *předseda*, A. B. BAKA

I. CABRAL BARRETO,

K. JUNGWIERT,

V. BUTKEVYCH,

paní A. MULARONI,

D. JOČIENĚ, *soudci*, a paní S. DOLLÉ, *tajemnice sekce*,

po poradě konané dne 31. května 2005,

vynesl tento rozsudek, který byl přijat uvedeného dne:

ŘÍZENÍ

1. Řízení bylo zahájeno stížností (č. 61811/00) směřující proti České republice, kterou dne 21. srpna 2000 podali Soudu čtyři čeští občané, a to Dana Milatová, Lubomír Milata, Dušan Milata a Danuše Nováková („stěžovatelé“), na základě článku 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod („Úmluva“).

2. Stěžovatele zastupoval pan A. Pejchal, advokát působící v Čelákovících. Česká vláda („vláda“) byla zastoupena jejím zmocněncem panem V. A. Schormem z Ministerstva spravedlnosti.

3. Stěžovatelé tvrdili, že jim bylo před Ústavním soudem odepřeno právo na spravedlivý proces ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy, neboť jim tento soud neumožnil vyslovit se k písemným vyjádřením krajského soudu a žalovaného, která byla podkladem pro vydání rozhodnutí Ústavního soudu.

4. Stížnost byla přidělena druhé sekci Soudu (článek 52 odst. 1 Jednacího řádu Soudu). V souladu s článkem 26 odst. 1 Jednacího řádu byl v rámci této sekce ustaven senát (článek 27 odst. 1 Úmluvy) k projednání případu.

5. Rozhodnutím ze dne 30. listopadu 2004 senát prohlásil stížnost za částečně přijatelnou.

6. Stěžovatelé i vláda předložili písemná stanoviska k věci samé (článek 59 odst. 1 Jednacího řádu Soudu).

SKUTKOVÝ STAV

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI PŘÍPADU

7. Stěžovatelé se narodili v letech 1929, 1952, 1950 a 1949; bydliště mají v okrese Nový Jičín.

8. Dne 18. prosince 1991 první stěžovatelka a její manžel podali návrh na vydání jejich nemovitého majetku – domu a pozemků – podle zákona o půdě, přičemž tvrdili, že byli v květnu roku 1985 přinuceni prodat, za vynucených podmínek, uvedené nemovitosti státu, zastoupenému tehdejší Federálním ministerstvem národní obrany. Ke dni nabytí účinnosti zákona o půdě spravoval nemovitosti Vojenský opravárenský podnik („odpůrce“), osoba povinná vydat nemovitosti podle § 5 odst. 1 a 2 zákona.

9. Návrhem na vydání majetku se zabýval Pozemkový úřad v Novém Jičíně.

10. Dne 18. září 1992 vydalo Středisko geodézie v Novém Jičíně geometrický plán předmětných pozemků. Pozemkový úřad však označil plán za neúplný.

11. Dne 26. září 1993 zemřel manžel první stěžovatelky a do řízení vstoupily jejich tři děti jako právní nástupci zemřelého. V lékařské zprávě ze dne 29. března 1994 se uvádí, že předčasné úmrtí manžela první stěžovatelky mělo přímou souvislost s nemocí, jež se u něj projevila poté, co byl přinucen opustit dům a vzdát se svého nemovitého majetku.

12. Katastrální úřad v Novém Jičíně vydal dne 22. února 1994 nový srovnávací pozemkový plán. Součástí spisu byly také čtyři dokumenty ze dnů 15. května, 3. a 8. června 1994. Na žádost žalovaného a pozemkového úřadu byly ve dnech 11. listopadu 1994 a 26. ledna 1995 vypracovány další dva geometrické plány.

13. Dne 12. září 1995 pozemkový úřad poté, co posoudil obsah spisu a vyslechl pět svědků, kteří se účastnili jednání o prodeji nemovitostí patřících stěžovatelům, včetně právního zástupce odpůrce, pana R., rozhodl, že stěžovatelé jsou vlastníky převážné části předmětných nemovitostí. Dospěl k závěru, že kupní smlouva byla uzavřena v tísní a za nápadně nevýhodných podmínek ve smyslu § 6 odst. 1 písm. k) zákona o půdě.

14. Pozemkový úřad mimo jiné zjistil, že v rozporu s tehdy platným právem nebyli první stěžovatelka a její manžel považováni za účastníky správního řízení, které bylo dne 20. března 1984 ukončeno vydáním rozhodnutí o umístění stavby. Dále zjistil, že kupní cenu stanovil znalec podle vyhlášky č. 128/1984 Sb.

15. Odpůrce, právně zastoupen panem R., napadl dne 26. října 1995 správní rozhodnutí pozemkového úřadu žalobou u Krajského soudu v Ostravě, který nařídil na 9. července 1996 jednání na místě samém.

16. Stěžovatelé, ve svém vyjádření k žalobě odpůrce, popřeli tvrzení pana R., který v minulosti odpůrce již právně zastupoval, a znovu za něj jednal v restitučním řízení.

17. Dne 9. července 1996 se konalo jednání na místě samém.

18. Krajský soud dne 20. srpna 1996 správní rozhodnutí zrušil a vrátil věc pozemkovému úřadu k novému projednání. Konstatoval, že nebyla dostatečně prokázána existence důvodů pro vydání majetku podle § 6 odst. 1 písm. k) zákona o půdě.

19. Pozemkový úřad dne 13. května 1997 znovu rozhodl poté, co vzal do úvahy další listinné důkazy předložené první stěžovatelkou a opětovně vyslechl dva svědky k otázce, zda stěžovatelé byli vlastníky předmětných nemovitostí. Podrobně přezkoumal okolnosti prodeje nemovitostí. Zjistil mimo jiné, že manžel první stěžovatelky byl vedoucím personálního oddělení odpůrce, a že tento potřeboval předmětné nemovitosti k výstavbě teplárny a později i výrobní jednotky. Dále zjistil, že manželovi první stěžovatelky nebylo vyhrožováno propuštěním a ztrátou zaměstnání v případě, že odmítne kupní smlouvu uzavřít.

20. Pozemkový úřad nicméně dospěl k závěru, že zdlouhavá jednání o prodeji předmětných nemovitostí nebo jejich vyvlastnění, započatá v roce 1977, vážně ovlivnila život první stěžovatelky a jejího manžela, a že okolnosti, za nichž byla tato jednání vedena, nepochybně ovlivnily zdraví a duševní stav manžela první stěžovatelky.

21. Pozemkový úřad také ze zápisu z jednání ze dne 2. února 1977 zjistil, že první stěžovatelka a její manžel souhlasili s prodejem nemovitostí mimo jiné za podmínky, že jim bude poskytnut třípokojový byt s garážemi a že matka první stěžovatelky dostane jednopokojový byt v domě s pečovatelskou službou. Kromě kupní ceny za svoje nemovitosti, která podle vyhlášky č. 128/1984 Sb. mohla být zvýšena až o 20 % (k čemuž ovšem nedošlo), obdrželi první stěžovatelka a její manžel v roce 1983 dvoupokojový byt a jejich synovi byl zajištěn třípokojový byt. Úřad mimoto zjistil, že první stěžovatelka a její zesnulý manžel žili v domě 34 let a užitek získávaný z přilehlého pozemku, který zemědělsky využívali, značně vylepšoval ekonomickou a sociální situaci rodiny.

22. Dne 16. června 1997 odpůrce opět podal žalobu proti tomuto rozhodnutí. Ve dnech 1. srpna a 1. září 1977 se k žalobě vyjádřili po řadě stěžovatelé a jejich právní zástupce.

23. Dne 6. dubna 1998 se před krajským soudem konalo ústní jednání a dne 8. dubna 1998 podali stěžovatelé další vyjádření k předmětu řízení. Dne 10. dubna 1998 soud správní rozhodnutí zrušil s odůvodněním, že pozemkový úřad dostatečně neprokázal, že k prodeji došlo v tísní. Soud konstatoval, že nebylo nutné zkoumat, zda kupní smlouva byla uzavřena za podmínek nevýhodných pro stěžovatele. Rozhodl, že sice pozemkový úřad vydal rozhodnutí na základě přesně zjištěných a plně prokázaných skutkových okolností, ale neztotožnil se s jeho právním názorem.

24. Soud uvedl, že podle svědeckých výpovědí a listinných důkazů, jež doplnil o zprávu o pracovní činnosti manžela první stěžovatelky ze dne 12. prosince 1985, první návrh na prodej nemovitostí patřících stěžovatelům byl učiněn v roce 1977, když odpůrce potřeboval část pozemku k výstavbě teplárny. Soud zjistil, že dne 2. února 1977 dali vlastníci předběžný souhlas s prodejem a stanovili si určité podmínky, které měly být splněny před započítáním stavebních prací. Dále se dohodli, že prodej bude uskutečněn do konce roku 1978. V té době měli oba původní vlastníci zaměstnání. Manžel první stěžovatelky zastával vyšší funkci u odpůrce a byl politicky aktivní. Oba se nacházeli v takové ekonomické a sociální situaci, která vylučovala vznik stavu tísně.

Navíc, jednání směřující k uzavření kupní smlouvy trvala osm let v důsledku toho, že vlastníci trvale odmítali uznat, že byly splněny jimi stanovené podmínky, a nesouhlasili s nabízenou kupní cenou, jež nakonec dosáhla výše 86 000 Kč (2 867 €).

25. Soud dále poznamenal, že kupující prokázal, že se snažil podmínky vlastníků splnit, když například urgoval urychlené zavedení telefonní linky v jednom z nových bytů, zaplatil poplatky za telefonní připojení a byty vlastníkům přidělil dokonce ještě před podpisem kupní smlouvy. Vyvlastnění nemovitého majetku stěžovatelů navrhl teprve po několika letech neúspěšného jednání.

26. Soud také neshledal příčinnou souvislost mezi smlouvou uzavřenou v roce 1985, zdravotními potížemi manžela první stěžovatelky, které se objevily v roce 1986 (rok po podpisu smlouvy), a jeho následným úmrtím v roce 1993.

27. Věc byla vrácena pozemkovému úřadu, který vydal dne 15. června 1998 nové rozhodnutí. V souladu s právním názorem krajského soudu, jímž byl vázán podle § 250r

občanského soudního řádu, pozemkový úřad rozhodl, že stěžovatelé nejsou vlastníky nemovitostí, protože kupní smlouva nebyla uzavřena v tísní ve smyslu § 6 odst. 1 písm. k) zákona. Pozemkový úřad proto nepovažoval za nutné zkoumat, zda kupní smlouva byla uzavřena za nápadně nevýhodných podmínek ve smyslu téhož ustanovení.

28. Krajský soud toto rozhodnutí potvrdil dne 10. prosince 1998.

29. Dne 15. února 1999 podali stěžovatelé ústavní stížnost proti rozsudkům krajského soudu ze dnů 10. dubna a 10. prosince 1998 a proti rozhodnutí pozemkového úřadu ze dne 15. června 1998. Stěžovatelé namítali porušení článku 11 (právo na pokojné užívání majetku) a článku 36 odst. 1 (právo na spravedlivý proces) Listiny základních práv a svobod. Napadli nesprávné důkazní hodnocení případu krajským soudem a jeho chybný výklad pojmu „tíseň“. Nesouhlasili také se způsobem interpretace pojmu „nápadně nevýhodné podmínky“ uvedeného v § 6 odst. 1 písm. k) zákona o úpravě vlastnických vztahů k půdě.

30. Dne 3. března 1999 vyzval soudce zpravodaj Ústavního soudu krajský soud a vedlejší účastníky řízení – pozemkový úřad, Vojenský opravárenský podnik a Pozemkový fond – k předložení písemného vyjádření k ústavní stížnosti.

31. Pozemkový fond a pozemkový úřad se dopisy ze dne 11. a 25. března 1999 vzdaly postavení vedlejšího účastníka řízení.

32. Dne 7. dubna 1999 se k ústavní stížnosti vyjádřil Vojenský opravárenský podnik, který navrhl, aby byla v celém rozsahu zamítnuta.

33. Krajský soud ve svém písemném vyjádření ze dne 9. dubna 1999 poukázal na konstantní judikaturu Ústavního soudu, dle které Ústavní soud není nadřízen obecným soudům a není oprávněn zasahovat do jejich rozhodovací činnosti s výjimkou případů, kdy byly porušeny práva a svobody zaručené Ústavou. Současně odkázal na odůvodnění svého rozsudku ze dne 10. prosince 1998 a poznamenal, že pokud ústavní stížnost směřovala proti rozsudku krajského soudu ze dne 10. dubna 1998, byla podána po uplynutí stanovené šedesátidenní lhůty.

34. Dne 16. dubna 1999 požádal soudce zpravodaj Ústavního soudu krajský soud a pozemkový úřad o poskytnutí předmětných spisů, které byly následně příslušnými orgány zapůjčeny.

35. Dne 10. května 2000 Ústavní soud bez konání veřejného jednání rozhodl, že ústavní stížnost, pokud směřovala proti rozsudku krajského soudu ze dne 10. dubna 1998, byla podána po uplynutí stanovené šedesátidenní lhůty, a ve vztahu k rozsudku krajského soudu ze dne 10. prosince 1998 byla ústavní stížnost odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost. Do shrnutí skutkových okolností zahrnul Ústavní soud písemná vyjádření odpůrce a krajského soudu k ústavní stížnosti stěžovatelů. Mimo jiné uvedl, že příslušné vnitrostátní orgány měly na základě všech rozhodných okolností případu posoudit, zda existoval stav tísně. V této souvislosti poznamenal, že není oprávněn přezkoumávat otázky spadající do pravomoci obecných soudů. Ústavní soud stručně shrnul odůvodnění vnitrostátních orgánů, které v případě rozhodovaly, přičemž neshledal rozhodnutí krajského soudu protiústavním. Dle názoru krajského soudu byla pravděpodobnost, že stěžovatelé jednali při uzavírání smlouvy v tísní, vyloučena vzhledem k tomu, že si sami stanovili určité podmínky, za nichž byli ochotni smlouvu se státem uzavřít. Osoba jednající v tísní by smlouvu uzavřela za jakýchkoli podmínek.

36. Podle vlády je ze spisu Ústavního soudu patrné, že dne 27. června 2000 nahlížela první stěžovatelka do spisu a byly jí poskytnuty kopie vyjádření krajského soudu a Vojenského opravárenského podniku k ústavní stížnosti.

II. PŘÍSLUŠNÉ VNITROSTÁTNÍ PRÁVO

A. Zákon o půdě

37. V ustanovení § 4 se upravuje vydání nemovitého majetku osobám, jejichž nemovitosti přešly na stát nebo na jiné právnické osoby v době od 25. února 1948 do 1. ledna 1990 způsobem uvedeným v § 6. Jestliže tyto osoby již nežijí, jsou osobami oprávněnými k vydání majetku jejich dědicové za podmínek stanovených v § 4 odst. 2.

38. V § 6 odst. 1 písm. k) se umožňuje vydání nemovitostí, které přešly na stát nebo na jinou právnickou osobu v důsledku kupní smlouvy uzavřené v tísní za nápadně nevýhodných podmínek.

B. Zákon o Ústavním soudu

39. Podle § 28 odst. 1 a 2 jsou účastníky řízení stěžovatel a ti, o nichž to tento zákon stanoví. Vedlejšími účastníky řízení jsou ti, kterým toto postavení tento zákon přiznává, pokud se tohoto postavení nevzdají. Mají v řízení stejná práva a povinnosti jako účastníci.

40. Z § 32 vyplývá, že účastníci a vedlejší účastníci jsou oprávněni se vyjádřit k návrhu na zahájení řízení, dávat podání Ústavnímu soudu, nahlížet do spisu s výjimkou protokolu o hlasování, činit si z něho výpisy a opisy, účastnit se ústního jednání ve věci, navrhopvat důkazy a být přítomni při dokazování prováděném mimo ústní jednání.

41. Podle § 40 odst. 2 týká-li se návrh věci, která patří do působnosti senátu, přidělí se soudci zpravodaji určenému rozvrhem práce, který je stálým členem senátu.

42. Podle § 42 odst. 4 soudce zpravodaj zajistí, aby návrh byl neprodleně doručen ostatním účastníkům, případně vedlejším účastníkům s výzvou, aby se k němu vyjádřili ve lhůtě, kterou určí nebo kterou stanoví tento zákon.

43. Ustanovení § 43 odst. 2 písm. a) stanoví, že senát mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků usnesením návrh odmítne, jde-li o návrh zjevně neopodstatněný.

44. Podle § 49 odst. 1 za důkaz mohou sloužit všechny prostředky, jimiž lze zjistit skutkový stav, zejména výslech svědků, znalecký posudek, zprávy a vyjádření orgánů a právnických osob, listiny, ohledání, jakož i výslech účastníků.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 Odst. 1 ÚMLUVY

45. Stěžovatelé zejména tvrdili, že se před Ústavním soudem nekonalo veřejné jednání, na kterém by měli možnost předložit listiny dokazující porušení vnitrostátního práva

a nespravedlivost zákonných opatření přijatých krajským soudem. Rovněž jim nebylo umožněno zaujmout stanovisko k písemným vyjádřením krajského soudu a odpůrce, která Ústavní soud použil při vydání svého rozhodnutí.

Stěžovatelé poukazovali na článek 6 odst. 1 Úmluvy, jehož příslušná část zní:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a (...) projednána nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích (...).“

A. Argumenty stran

1. Stěžovatelé

46. Ve svém stanovisku k přijatelnosti a odůvodněnosti stížnosti stěžovatelé uvedli, že jejich ústavní stížnost skutečně od počátku směřovala proti oběma rozsudkům krajského soudu, tj. jak proti rozsudku ze dne 10. dubna 1998, tak proti rozsudku ze dne 10. prosince 1998. Popřeli tvrzení vlády, že jejich ústavní stížnost bylo možno okamžitě prohlásit za zjevně neopodstatněnou. Argumentovali tím, že principu „rovnosti zbraní“ nemohlo být učiněno zadost pouze tím, že byl stranám v dané věci umožněn přístup ke spisu Ústavního soudu.

47. Stěžovatelé připomněli, že v případě *Krčmář a ostatní proti České republice* (č. 35376/97 ze dne 3. března 2000) Soud rozhodl, že účastníci musí mít příležitost nejen předložit každý důkaz nutný k tomu, aby obhájili své nároky, ale také musí být seznámeni s každým důkazem nebo stanoviskem, jejichž účelem je ovlivnit rozhodování soudu, a musí mít možnost se k nim vyjádřit. Mimoto by strany měly mít možnost seznámit se s důkazy předloženými soudem a vyjádřit se k jejich obsahu i věrohodnosti v přiměřené lhůtě a vhodným způsobem, v případě potřeby i předem a písemně.

48. Stěžovatelé dále odmítli argumenty vlády, že předmětná písemná vyjádření nemohla rozhodování Ústavního soudu ovlivnit. Zdůraznili, že vyjádření Vojenského opravárenského podniku obsahovalo řadu polopravd a nepravdivých tvrzení, která neměli možnost vyvrátit předložením příslušných dokumentů.

49. Stěžovatelé zaslali k meritu věci dvě stanoviska ve dnech 13. ledna a 1. března 2005. V prvé řadě projevili nesouhlas s rozhodnutím Soudu o přijatelnosti stížnosti, kterým byly prohlášeny za nepřijatelné jejich námitky ohledně délky restitučního řízení a ohledně tvrzeného porušení jejich práva na pokojné užívání majetku. Dále zopakovali argumenty předložené ve svém stanovisku k přijatelnosti stížnosti a k věci samé.

50. K tvrzení vlády, že měli možnost nahlížet v průběhu řízení před Ústavním soudem do spisu, stěžovatelé uvedli, že by to pro ně znamenalo strávit více než dvě hodiny denně cestou z místa jejich bydliště do Brna k Ústavnímu soudu. To by značně zvýšilo náklady na jejich právní zastoupení, neboť je třeba mít na zřeteli, že právní zástupce musí v řízení u Ústavního soudu jednat za své klienty osobně.

2. Vláda

51. Vláda ve svém stanovisku k přijatelnosti a odůvodněnosti stížnosti poznamenala, že stěžovatelé v ústavní stížnosti pouze zopakovali argumentaci obsaženou v podáních k

pozemkovému úřadu v rámci správního řízení a rovněž ke krajskému soudu v rámci řízení soudního.

52. Vláda vysvětlila, že poté, co je ústavní stížnost doručena Ústavnímu soudu, zasílá ji soudce zpravodaj, kterému byla přidělena, ostatním účastníkům řízení a vedlejším účastníkům řízení s výzvou, aby se k ní vyjádřili. Ústavní stížnost se zasílá k vyjádření ovšem zpravidla jen tehdy, není-li ihned odmítnuta jako opožděná, nepřípustná, vadná nebo zjevně neopodstatněná.

V projednávaném případě, vyžádal-li si soudce zpravodaj vyjádření účastníků řízení nehledě na skutečnost, že stížnost byla později odmítnuta jako zjevně neopodstatněná, jednal tak v podstatě nad rámec svých zákonných povinností, jelikož ústavní stížnost stěžovatelů bylo možné odmítnout ihned na základě samotného podání. Navíc nebylo nutné vyjádření krajského soudu a Vojenského opravárenského podniku zasílat stěžovatelům, když neobsahovala žádné nové skutečnosti a první stěžovatelka dne 27. června 2000, tedy po rozhodnutí Ústavního soudu, nahlédla do spisu a byly jí pořízeny kopie dokumentů, které požadovala. Vláda nemá žádný důkaz o tom, že by stěžovatelé nebo jejich právní zástupce nahlédli do spisu před vydáním rozhodnutí. Pokud by tak učinili, měli by možnost se seznámit s předmětnými písemnými vyjádřeními předem.

53. Vláda dodává, že má-li být ústavní stížnost posuzována meritorně, zasílají se písemná vyjádření účastníků řízení stěžovateli vždy.

V projednávaném případě nebyla vyjádření krajského soudu a Vojenského opravárenského podniku zjevně způsobila ovlivnit rozhodnutí Ústavního soudu, ačkoliv v textu jeho rozhodnutí byla zmíněna (na rozdíl od výše uváděného případu *Krčmář a ostatní proti České republice*). Navíc vyjádření Vojenského opravárenského podniku obsahovalo tvrzení, která byla přednesena již dříve.

54. Jestliže stěžovatelé napadli částečné odmítnutí jejich ústavní stížnosti ze dne 15. února 1999, protože byla podána po uplynutí šedesátidenní lhůty, poukazuje vláda na to, že krajský soud vynesl rozsudek dne 10. dubna 1998 a právní zástupce stěžovatelů jej obdržel dne 13. května 1998. Lhůta pro podání ústavní stížnosti tedy uplynula již v polovině července roku 1998. Podle názoru vlády by Ústavní soud dospěl ke shodnému závěru, i kdyby tuto otázku nevznese krajský soud ve svém písemném vyjádření.

55. Vláda dále uvedla, že když se Ústavní soud zabýval údajným porušením článku 11 odst. 1 a článku 36 odst. 1 Listiny, vycházel z obsahu spisů pozemkového úřadu a krajského soudu. Tyto orgány původně zaujaly k otázkám týkajícím se § 6 odst. 1 písm. k) zákona o půdě rozdílné právní názory. Ve svém rozhodnutí ze dne 15. června 1998 však pozemkový úřad respektoval právní názor krajského soudu, se kterým se později ztotožnil i Ústavní soud. Ústavní soud se proto neopíral o písemná vyjádření účastníků řízení. Vzhledem k obsahu ústavní stížnosti a předmětných písemných vyjádření účastníků řízení soudce zpravodaj, po jejich pečlivém posouzení, správně rozhodl, že není nutné je stěžovatelům zasílat.

56. Poté, co Soud dne 30. listopadu 2004 rozhodl o přijatelnosti části stížnosti v projednávaném případě, zaslala vláda Soudu stanovisko k meritu věci, ve kterém uvedla, že Ústavní soud v rozhodnutí ze dne 10. května 2000 citoval vyjádření účastníků řízení a vedlejších účastníků řízení pouze v narativní části odůvodnění, v němž shrnul průběh dosavadního řízení. V části odůvodnění věnované právnímu hodnocení se pak Ústavní soud na tato vyjádření neodvolával.

57. Vláda dále poukázala na to, že Ústavní soud obdržel poslední vyjádření k ústavní stížnosti v dubnu 1999, zatímco rozhodnutí vydal dne 10. května 2000. Během této doby mohli stěžovatelé i jejich právní zástupce do spisu nahlédnout, což neučinili, ačkoli si museli být vědomi, že ústavní stížnost se neprodleně zasílá ostatním účastníkům řízení a vedlejším účastníkům řízení s výzvou k podání písemného vyjádření.

B. Hodnocení Soudu

58. Soud nejdříve poznamenává, že námitky stěžovatelů týkající se délky restitučního řízení a údajného porušení jejich práva na pokojné užívání majetku byly dne 30. listopadu 2004 prohlášeny za nepřijatelné. Není proto v pravomoci Soudu se zabývat jejich odůvodněností.

59. Soud dále připomněl, že koncept spravedlivého procesu zahrnuje také právo na kontradiktorní řízení, podle kterého účastníci musí mít příležitost nejen předložit každý důkaz nutný k tomu, aby obhájili své nároky, ale také musí být seznámeni s každým důkazem nebo stanoviskem, jejichž účelem je ovlivnit rozhodování soudu, a musí mít možnost se k nim vyjádřit (viz *Nideröst-Huber proti Švýcarsku*, rozsudek ze dne 18. února 1997, *Sbírka* 1997-I, str. 108, § 24, a *K. S. proti Finsku*, rozsudek ze dne 31. května 2001, č. 29346/95, § 21).

60. Soud poznamenává, že podle § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu soudce zpravodaj zajistí, aby návrh byl neprodleně doručen ostatním účastníkům, případně vedlejším účastníkům řízení s výzvou, aby se k němu písemně vyjádřili. Zákon nestanoví soudci zpravodaji povinnost předat tato vyjádření dále stěžovateli a v projednávaném případě se tak také nestalo.

61. Pokud jde o nahlížení do spisu u Ústavního soudu a pořizování kopií písemných vyjádření, Soud je toho názoru, že to samo o sobě dostatečným způsobem negarantuje právo stěžovatelů na kontradiktorní řízení. Podle mínění Soudu bylo na Ústavním soudu, aby v zájmu spravedlivého řízení uvědomil stěžovatele o tom, že mu byla předložena předmětná vyjádření, a že se k nim mohou písemně vyjádřit, pokud si to přejí. Je zřejmé, že tento požadavek není ve vnitrostátním právu zakotven (viz rozsudek *Göç proti Turecku* [velký senát], č. 36590/97, § 57, ESLP 2002-V).

62. Je pravdou, že krajský soud projednal žalobu proti rozhodnutí pozemkového úřadu ve veřejném jednání, na němž přezkoumal faktické i právní otázky případu a umožnil stěžovatelům předložit důkazy, které považovali za užitečné či nezbytné na podporu svých tvrzení. Řízení u Ústavního soudu proběhlo bez konání veřejného jednání, avšak vzhledem k tomu, že v tomto řízení byly zkoumány pouze otázky ústavnosti, vyústilo řízení v posuzování právních skutečností, a nikoliv skutečností faktických. Soud se proto domnívá, že absence veřejného jednání u Ústavního soudu byla dostatečně vyvážena veřejnými jednáními, která se konala v nalézacím řízení, kdy bylo o restitučních nárocích stěžovatelů rozhodováno ve věci samé (viz rozsudek *Constantinescu proti Rumunsku*, č. 28871/95, § 53, ESLP 2000-VI).

63. Soud souhlasí s názorem vlády, že předmětná stížnost se liší od výše zmíněného případu *Krčmář a ostatní*, v němž Ústavní soud opíral svoje konečné závěry o nové listinné důkazy, k nimž neměli stěžovatelé možnost se vyjádřit (viz výše uvedený rozsudek *Krčmář a ostatní*, § 16-17 a 41-44). V projednávaném případě Ústavní soud výslovně nevycházel z listinných důkazů, které Vojenský opravárenský podnik nebo stěžovatelé nepředložili dříve na podporu svých tvrzení ve správním řízení před pozemkovým úřadem a v soudním řízení před krajským soudem.

64. Nicméně písemná vyjádření odpůrce ze dne 7. dubna 1999 a krajského soudu ze dne 9. dubna 1999 byla předložena v důsledku podání ústavní stížnosti stěžovateli a vztahovala se tedy přímo k námitkám uvedeným ve stížnosti, zejména k hodnocení důkazů, k údajně chybnému výkladu pojmu „tíseň“ ze strany krajského soudu a ke skutečnosti, že se tento soud řádně nezabýval pojmem „nápadně nevýhodné podmínky“ ve smyslu § 6 odst. 1 písem. k) zákona o úpravě vlastnických vztahů k půdě. Bylo úkolem Ústavního soudu posoudit, zda by tyto tvrzené skutečnosti mohly znamenat porušení práv stěžovatelů zaručených v článku 11 a 36 odst. 1 Listiny (viz § 29 a 32-33).

65. Soud poznamenává, že předmětná vyjádření představovala odůvodněné názory na námitky uvedené stěžovateli v ústavní stížnosti a zjevně měla ovlivnit rozhodnutí Ústavního soudu návrhem na zamítnutí stížnosti. S ohledem na povahu otázek, kterými se měl Ústavní soud zabývat, lze mít za to, že stěžovatelé měli legitimní zájem na obdržení kopií písemných vyjádření odpůrce a krajského soudu. Soud nepovažuje za nutné zjišťovat, zda v důsledku opomenutí předání těchto dokumentů vznikla stěžovatelům újma; k porušení Úmluvy může dojít i v případě, že újma nevznikla (viz *Adolf proti Rakousku*, rozsudek ze dne 26. března 1982, série A č. 49, str. 17, § 37). Je na stěžovatelích, aby posoudili, zda je nutné se k dokumentu vyjádřit (viz výše uvedený rozsudek *Nideröst-Huber*, str. 108, § 29). Bylo proto povinností Ústavního soudu umožnit stěžovatelům zaujmout stanovisko k písemným vyjádřením ještě předtím, než ve věci rozhodl.

66. Způsob, jakým bylo postupováno, tedy stěžovatelům neumožnil řádně se účastnit řízení u Ústavního soudu, čímž byli stěžovatelé zbaveni práva na spravedlivý proces ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy. K porušení tohoto ustanovení tudíž došlo.

II. K POUŽITÍ ČLÁNKU 41 ÚMLUVY

67. Článek 41 Úmluvy zní:

„Jestliže Soud prohlásí, že byla porušena Úmluva nebo její protokoly, a jestliže vnitrostátní právo zúčastněné Vysoké smluvní strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků tohoto porušení, Soud přizná v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Újma

68. Co do peněžní újmy stěžovatelé požadovali částku ve výši 743 946,80 Kč, která představuje:

a) 43 126,80 Kč (přibližně 1 437 €) – rozdíl mezi kupní cenou nemovitého majetku, která jim byla v roce 1985 vyplacena, a cenou vyčíslenou znalcem v restitučním řízení,

b) 211 420 Kč (přibližně 7 047 €) – rozdíl mezi cenou pozemků vyčíslenou znalcem a cenou skutečnou a

c) 489 400 Kč (přibližně 16 313 €) – hodnotu užitků ze zahrady, do které stěžovatelé vložili finanční prostředky.

Stěžovatelé požadovali náhradu morální újmy ve výši 1 000 000 Kč (33 333 €).

69. Vláda nespatořovala příčinnou souvislost mezi možným porušením článku 6 odst. 1 Úmluvy v řízení před Ústavním soudem a majetkovou a morální újmu tvrzenou stěžovateli.

Nárok na náhradu morální újmy považuje vláda za přemrštěný. Tvrdí, že konstatování porušení Úmluvy by představovalo dostatečné spravedlivé zadostiučinění za morální újmu, kterou stěžovatelé mohli utrpět.

70. Soud se ztotožňuje s názorem vlády, že mezi porušením Úmluvy a požadavkem stěžovatelů na náhradu majetkové újmy není příčinná souvislost. Soudu také nepřísluší spekulovat o tom, zda by byl výsledek řízení jiný, pokud by probíhalo v souladu s článkem 6 odst. 1 Úmluvy. Na rozdíl od případu *Krčmář* okolnosti projednávaného případu Soudu neumožňují pohlížet na stěžovatele tak, že utrpěli ztrátu reálné příležitosti (viz výše § 63). Soud proto nárok z tohoto titulu zamítá (viz *Demir a ostatní proti Turecku*, rozsudek ze dne 23. září 1998, *Sbírka* 1998-VI, str. 2660, § 63).

71. Závěr o porušení Úmluvy je dle Soudu postačující náhradou případné morální újmy způsobené v daném případě stěžovatelům (viz např. *Bakker proti Rakousku*, č. 42454/98, § 36, rozsudek ze dne 10. dubna 2003, s dalšími odkazy).

B. Náklady řízení

72. Stěžovatelé požadovali částku 193 401,80 Kč (6 447 €) z titulu náhrady nákladů řízení před vnitrostátními orgány a dále částku 33 480 Kč (1 116 €) z titulu náhrady nákladů řízení před Soudem, vypočtenou podle domácích zákonných sazeb.

73. Co do náhrady nákladů řízení před vnitrostátními orgány vláda tvrdila, že náhrada nákladů může být uznána, pokud byly vynaloženy ve snaze zabránit porušení Úmluvy. Pokud jde o náhradu nákladů řízení před Soudem, podle názoru vlády by bylo dostačující uhradit částku ve výši 800 €, jelikož v době podání stížnosti nebyli stěžovatelé právně zastoupeni.

74. Ohledně nákladů řízení před vnitrostátními orgány se Soud ztotožňuje s názorem vlády, že nebyly vynaloženy s cílem zabránit tvrzenému porušení Úmluvy nebo takové porušení napravit. Soud proto tento návrh zamítá.

75. Co se týče nákladů na zastoupení stěžovatelů před Soudem, Soud připomíná, že není vázán domácími měřítky ani praxí, i když jich může podpůrně použít (viz kromě mnoha jiných rozsudek ve věci *Tolstoy Miloslavsky proti Spojenému království* ze dne 13. července 1995, série A, č. 316, str. 83, § 77, a rozsudek ve věci *Baskaya a Okçuoglu proti Turecku*, č. 23536/94 a 24408/94, § 98, ESLP 1999-IV). Na spravedlivém základě Soud přiznává stěžovatelům společně částku ve výši 1 116 € na úhradu nákladů řízení.

C. Úroky z prodlení

76. Soud považuje za vhodné, aby byly úroky z prodlení založeny na úrokové sazbě marginální zápůjční facility Evropské centrální banky, zvýšené o tři procentní body.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. *rozhoduje*, že došlo k porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy;
2. *rozhoduje*, že závěr o porušení představuje sám o sobě dostatečné spravedlivé zadostiučinění za morální újmu, kterou stěžovatelé utrpěli;
3. *rozhoduje*,

- a) že žalovaný stát má stěžovatelům společně uhradit ve lhůtě tří měsíců ode dne, kdy rozsudek nabude právní moci podle článku 44 odst. 2 Úmluvy, částku 1 116 € (jeden tisíc jedno sto šestnáct euro), z titulu náhrady nákladů řízení, která se převede na národní měnu žalovaného státu podle kursu platného ke dni úhrady, a dále případnou částku daně;
- b) že od uplynutí výše uvedené lhůty až do zaplacení bude stanovená částka navyšována o prostý úrok se sazbou rovnající se sazbě marginální zápůjční facility Evropské centrální banky platné v tomto období, zvýšené o tři procentní body;

4. *zamítá* v ostatním návrh na přiznání spravedlivého zadostiučinění.

Vyhotoveno v anglickém jazyce a sděleno písemně dne 21. června 2005 v souladu s článkem 77 odst. 2 a 3 Jednacího řádu Soudu.

S. DOLLÉ
tajemnice

J.-P. COSTA
předseda